

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

યુ.પી. સ્ટેટ સ્પિનિંગ કંપની લિમિટેડ

વિરુદ્ધ

આર.એસ. પાંડે અને અન્ય

૨૬ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૫

[અરિજીત પસાયત અને સી.કે. ઠક્કર, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦ :

અનુચ્છેદ ૨૨૬—રિટ અરજી—ન્યાયિક સમીક્ષા—વ્યાપ અને મર્યાદા—મજૂર બાબતો—દખલગીરી—ઠેરવ્યું: જ્યાં સુધી અપવાદરૂપ સંજોગો દર્શાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી આઈ.ડી. એક્ટ, ૧૯૪૭ હેઠળ વૈધાનિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ અરજી સ્વીકારવી જોઈએ નહીં—જોકે, વૈકલ્પિક ઉપાયના અસ્તિત્વ છતાં હાઈકોર્ટ દ્વારા રિટ અરજી સ્વીકારવાના નિર્ણયમાં જ્યાં સુધી તેનાં કારણો સ્પષ્ટપણે અયોગ્ય અને અતાર્કિક ન જણાય

ત્યાં સુધી દખલ કરવામાં આવશે નહીં—ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭
—યુ.પી. ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭.

મંજૂર કાયદો:

ઘરેલું/ખાતાકીય તપાસ—બરતરફીનો હુકમ—કારણ દર્શક નોટિસના જવાબની પ્રાપ્તિ પહેલાં કસૂરવાર કર્મચારીની બરતરફી—હાઇકોર્ટે બરતરફીનો હુકમ રદ કર્યો—તેની યોગ્યતા—ઠેરવ્યું: કારણ દર્શક નોટિસની બજવાણી અને કસૂરવાર કર્મચારીના જવાબ, જો કોઈ હોય તો, ની વિચારણાના તબક્કાથી નવેસરથી તપાસ હાથ ધરવામાં આવશે—કસૂરવાર કર્મચારીને કોઈ પાછલા વેતન વિના સેવામાં પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે અને તેમની પુનઃસ્થાપના માત્ર ખાતાકીય કાર્યવાહી પૂર્ણ કરવાના હેતુસર જ છે—તેમની હકદારીઓ, જો કોઈ હોય તો, તે શિસ્તભંગની કાર્યવાહીના પરિણામ પર નિર્ભર રહેશે—હાઇકોર્ટનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવ્યો.

સામાવાળા અપીલકર્તાની સંસ્થામાં કામ કરતા હતા તે દરમિયાન તેમને કારણ દર્શક નોટિસ પાઠવવામાં આવી હતી પરંતુ અપીલકર્તાએ કારણ દર્શક નોટિસના જવાબની પ્રાપ્તિ પહેલાં જ સામાવાળાની સેવાઓ સમાપ્ત કરી દીધી હતી. કારણ દર્શક જવાબની પ્રાપ્તિ પહેલાં અંતિમ હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તેવા કારણોસર, ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ સાથે વંચાણે લેતાં યુ.પી. ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ હેઠળ અસરકારક, વૈકલ્પિક અને વૈધાનિક ઉપાયો ઉપલબ્ધ હોવા છતાં હાઇકોર્ટે બરતરફીનો હુકમ રદ કર્યો હતો. તેથી આ અપીલ.

અપીલ મંજૂર કરતાં, કોર્ટે—

ઠેરવ્યું: ૧. રિટનો ઉપાય સંપૂર્ણપણે વિવેકાધીન ઉપાય છે અને જો હાઇકોર્ટને સંતોષ થાય કે વ્યથિત પક્ષકાર અન્યત્ર પર્યાપ્ત અથવા યોગ્ય રાહત મેળવી શકે છે, તો કોઈપણ રિટ આપવાનો ઇનકાર કરવાનો હાઇકોર્ટને હંમેશા

વિવેકાધિકાર છે. અસાધારણ સંજોગોમાં, જો કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો ભંગ થયો છે અથવા નિર્ણય માટે જરૂરી પ્રક્રિયા અપનાવવામાં આવી નથી, તો કોર્ટ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે. [૬૧૦-એ-બી]

સ્ટેટ ઓફ હિમાચલ પ્રદેશ વિરુદ્ધ મેસર્સ ગુજરાત અંબુજા સિમેન્ટ લિમિટેડ, [૨૦૦૫] ૬ એસસીસી ૪૯૯, કે.એસ. રશીદ વિરુદ્ધ ઇન્કમ ટેક્સ ઇન્વેસ્ટિગેશન કમિશન, એ.આઇ.એર. (૧૯૫૪) એસસી ૨૦૭, સંગ્રામ સિંહ વિરુદ્ધ ઇલેક્શન ટ્રિબ્યુનલ, એ.આઇ.એર. (૧૯૫૫) એસસી ૪૨૫, યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ ટી.આર. વર્મા, એ.આઇ.એર. ૧૯૫૭ એસસી ૮૮૨, સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિરુદ્ધ મોહમ્મદ નૂહ, એ.આઇ.એર. (૧૯૫૮) એસસી ૮૬, મેસર્સ કે.એસ. વેંકટરામન એન્ડ કંપની (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ, એ.આઇ.એર. (૧૯૬૬) એસસી ૧૦૮૯, સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિરુદ્ધ ભૈલાલ ભાઈ, એ.આઇ.એર. (૧૯૬૪) એસસી ૧૦૦૬, એન. ટી. વેલુસ્વામી થેવર વિરુદ્ધ જી. રાજા નૈનાર, એ.આઇ.એર. (૧૯૫૯) એસસી ૪૨૨, મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ વિરુદ્ધ કમલ કુમાર, એ.આઇ.એર. (૧૯૬૫) એસસી ૧૩૨૧, સિલિગુડી મ્યુનિસિપાલિટી વિરુદ્ધ અમલેન્દુ દાસ, એ.આઇ.એર. (૧૯૮૪) એસસી ૬૫૩, એસ.ટી. મુથુસામી વિરુદ્ધ કે. નટરાજન, એ.આઇ.એર. (૧૯૮૮) એસસી ૬૧૬, આર.એસ.આર.ટી.સી. વિરુદ્ધ કૃષ્ણા કાંત, એ.આઇ.એર. (૧૯૯૫) એસસી ૧૭૧૫, કેરળ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિરુદ્ધ કુરિયન ઇ. કલાથિલ, એ.આઇ.એર. (૨૦૦૦) એસસી ૨૫૭૩, એ. વેંકટસુબ્બૈયા નાયડુ વિરુદ્ધ એસ. ચેલપ્પન, [૨૦૦૦] ૭ એસસીસી ૬૯૫, એલ.એલ. સુધાકર રેડ્ડી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ આંધ્ર પ્રદેશ, [૨૦૦૧] ૬ એસસીસી ૬૩૪, શ્રી સંત સદગુરુ જનાર્દન સ્વામી (મોઈનગીરી મહારાજ) સહકારી દુग्ધ ઉત્પાદક સંસ્થા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, [૨૦૦૧] ૮ એસસીસી ૫૦૯, પ્રતાપ સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, (૨૦૦૨) ૭ એસસીસી ૪૮૪, જી.કે.એન. ડ્રાઇવ શાફ્ટ્સ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ વિરુદ્ધ આઈટીઓ, [૨૦૦૩] ૧

એસસીસી ૭૨, હરબંસ લાલ સાહની વિરુદ્ધ ઇન્ડિયન ઓઇલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, [૨૦૦૩] ૨ એસસીસી ૧૦૭, જી. વીરપ્પા પિલ્લઇ વિરુદ્ધ રામન એન્ડ રામન લિમિટેડ, એ.આઇ.એર. (૧૯૫૨) એસસી ૧૯૨, આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ વિરુદ્ધ ડનલપ ઇન્ડિયા લિમિટેડ, એ.આઇ.એર. (૧૯૮૫) એસસી ૩૩૦, રામેન્દ્ર કિશોર બિસ્વાસ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ત્રિપુરા, એ.આઇ.એર. (૧૯૯૯) એસસી ૨૯૪, શિવગોંડા અન્ના પાટીલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, એ.આઇ.એર. (૧૯૯૯) એસસી ૨૨૮૧, સી.એ. અબ્રાહમ વિરુદ્ધ આઇટીઓ, એ.આઇ.એર. (૧૯૬૧) એસસી ૬૦૯, ટિટાગુર પેપર મિલ્સ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા, એ.આઇ.એર. (૧૯૮૩) એસસી ૬૦૩, એચ.બી. ગાંધી વિરુદ્ધ મેસર્સ ગોપીનાથ એન્ડ સન્સ, [૧૯૯૨] પૂરક ૨ એસસીસી ૩૧૨, વર્લ્ડપૂલ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ રજિસ્ટ્રાર ઓફ ટ્રેડ માર્ક્સ, એ.આઇ.એર. (૧૯૯૯) એસસી ૨૨, ટીન પ્લેટ કંપની ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર, એ.આઇ.એર. (૧૯૯૯) એસસી ૭૪, શીલા દેવી વિરુદ્ધ જસપાલ સિંહ, [૧૯૯૯] ૧ એસસીસી ૨૦૯; પંજાબ નેશનલ બેંક વિરુદ્ધ ઓ.સી. ક્રિષ્નન, [૨૦૦૧] ૬ એસસીસી ૫૬૯ અને રામ એન્ડ શ્યામ કંપની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, એ.આઇ.એર. (૧૯૮૫) એસસી ૧૧૪૭, સંદર્ભ લીધો.

૨.૧. વર્તમાન કેસમાં, રિટ અરજદારોએ તે કારણો દર્શાવ્યા હતા કે શા માટે તેઓ માનતા હતા કે વૈકલ્પિક ઉપાય અસરકારક રહેશે નહીં. જોકે હાઇકોર્ટે પૂર્વગ્રહ સંબંધિત તે દલીલમાં વિગતવાર ઊંડાણપૂર્વક વિચારણા કરી ન હતી, તેમ છતાં તેને જણાયું હતું કે વૈકલ્પિક ઉપાય રિટ અરજી સ્વીકારવામાં અવરોધરૂપ બનશે નહીં. ઉપલબ્ધ વૈધાનિક ઉપાય શા માટે અસરકારક ન હતો તે પ્રશ્નની હાઇકોર્ટે વિગતવાર ચર્ચા કરી હોવાથી, આ કોર્ટ માટે તે પ્રશ્ન પર ફરીથી વિચાર કરવો યોગ્ય ગણાશે નહીં. [૬૧૧-ડી-ઇ]

૨.૨. જ્યારે હાઇકોર્ટે વૈકલ્પિક ઉપાયના અસ્તિત્વ છતાં રિટ અરજી સ્વીકારી હોય, ત્યારે અપીલમાં આ મામલાની વિચારણા કરતી વખતે આ કોર્ટે તે

પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં, સિવાય કે રિટ અરજી સ્વીકારવા માટેનું હાઈકોર્ટનું તર્ક સ્પષ્ટપણે અયોગ્ય અને અતાર્કિક જણાય. તેથી વૈકલ્પિક ઉપાયનો લાભ લેવામાં આવ્યો ન હતો તેવા કારણોસર હાઈકોર્ટનો ચુકાદો ખામીયુક્ત નથી. [૬૧૧-ઈ-એફ-જી]

ફર્સ્ટ ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસર વિરુદ્ધ મેસર્સ શોર્ટ બ્રધર્સ (પી) લિમિટેડ, (૧૯૬૬) ૩ એસસીઆર ૮૪, સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિરુદ્ધ મેસર્સ ઇન્ડિયન હ્યુમ પાઈપ કંપની લિમિટેડ, [૧૯૭૭] ૨ એસસીસી ૭૨૪ અને એલ. હિરદય નારાયણ વિરુદ્ધ આઈટીઓ, એ.આઈ.એર. (૧૯૭૧) એસસી ૩૩, પર આધાર રાખ્યો.

આર. વિરુદ્ધ હિલિંગડન, લંડન બરો કાઉન્સિલ, (૧૯૭૪) ૧ ક્યુબી ૭૨૦ અને હેન્સન વિરુદ્ધ ચર્ચ કમિશનર, (૧૯૭૮) ક્યુબી ૮૨૩, સંદર્ભ લીધો.

૨.૩. જોકે, જ્યાં સુધી અપવાદરૂપ સંજોગો દર્શાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ સાથે વંચાણે લેતાં યુ.પી. ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ હેઠળ વૈધાનિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ અરજી સ્વીકારવી જોઈએ નહીં. [૬૧૩-સી]

૩.૧. જ્યારે વિવાદ કાયદા હેઠળના અધિકાર અથવા જવાબદારીના અમલ સંબંધિત હોય અને તેથી કાયદા હેઠળ ચોક્કસ ઉપાય પૂરો પાડવામાં આવેલ હોય, ત્યારે હાઈકોર્ટે સામાન્ય ઢ્રજિકોણથી વિચલિત થવું જોઈએ નહીં અને અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ દખલ કરવી જોઈએ નહીં, સિવાય કે કોઈ વિચલન કરવા માટે ખૂબ જ મજબૂત કેસ બનાવવામાં આવ્યો હોય. જે વ્યક્તિ આવા ઉપાયનો આગ્રહ રાખે છે તે કાયદા હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ પ્રક્રિયાનો લાભ લઈ શકે છે. [૬૧૩-ડી-ઈ]

૩.૨. તદનુસાર, એ નિષ્કર્ષ અનિવાર્ય છે કે હાઈકોર્ટ રિટ અરજી સ્વીકારવામાં વાજબી ન હતી. સામાન્ય રીતે જ્યારે વૈકલ્પિક ઉપાયની ઉપલબ્ધતા હોવા છતાં રિટ અરજી સ્વીકારવામાં આવે છે અને ગુણદોષ પર મુદ્દાઓ નક્કી કરવામાં આવે છે, ત્યારે આ કોર્ટ માત્ર વૈકલ્પિક ઉપાયની ઉપલબ્ધતાના કારણોસર દખલ કરવામાં સંકોચ રાખે છે. પરંતુ વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં વિશેષ લક્ષણો છે, જે દખલગીરીની ખાતરી આપે છે. [૬૧૪-જી-એચ]

યુ.પી. સ્ટેટ બ્રિજ કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુ.પી. રાજ્ય સેતુ નિગમ એસ. કર્મચારી સંઘ, [૨૦૦૪] ૪ એસસીસી ૨૬૮, પ્રીમિયર ઓટોમોબાઈલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કમલેકર શાંતારામ વાડકે, [૧૯૭૬] ૧ એસસીસી ૪૯૬, રાજસ્થાન એસઆરટીસી વિરુદ્ધ કૃષ્ણા કાંત, [૧૯૯૫] ૫ એસસીસી ૭૫, ચંદ્રકાંત તુકારામ નિકમ વિરુદ્ધ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ અમદાવાદ, [૨૦૦૨] ૨ એસસીસી ૫૪૨, સ્કૂટર્સ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ વિજય વી. એલ્ફ્રેડ, [૧૯૯૮] ૮ એસસીસી ૫૪૯, બસંત કુમાર સરકાર વિરુદ્ધ ઇંગલ રોલિંગ મિલ્સ લિમિટેડ, [૧૯૬૪] ૬ એસસીઆર ૯૧૩ અને હિન્દુસ્તાન સ્ટીલ વર્ક્સ કન્સ્ટ્રક્શન લિમિટેડ વિરુદ્ધ હિન્દુસ્તાન સ્ટીલ વર્ક્સ કન્સ્ટ્રક્શન લિમિટેડ એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન, (૨૦૦૫) ૬ સ્કેલ ૪૩૦, પર આધાર રાખ્યો.

૪. હાઈકોર્ટનો નિર્દેશ રદ કરવામાં આવે છે અને એવો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે અમલમાં રહેલા સ્ટેન્ડિંગ ઓર્ડર્સ અનુસાર કારણ દર્શક નોટિસની બજવણી અને દાખલ કરાયેલા જવાબ, જો કોઈ હોય તો, ની વિચારણાના તબક્કાથી શરૂ કરીને નવેસરથી તપાસ પૂર્ણ કરવામાં આવશે. સામાવાળા નં. ૧ ને કોઈ પાછલા વેતન અને અન્ય સેવા લાભો વિના સેવામાં પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવશે અને તેમની પુનઃસ્થાપના માત્ર ખાતાકીય કાર્યવાહી પૂર્ણ કરવાના હેતુસર જ રહેશે. તેમની હકદારીઓ, જો કોઈ હોય તો, તે શિસ્તભંગની કાર્યવાહીના પરિણામના આધારે સત્તાધિકારીઓ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે. [૬૧૬-બી-સી-ડી]

મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, ઇસીઆઈએલ વિરુદ્ધ બી. કરુણાકર, [૧૯૯૩] ૪ એસસીસી ૭૩૭, પર આધાર રાખ્યો.

સિવિલ અપીલ અધિકારક્ષેત્ર : સિવિલ અપીલ નં. ૧૩૪૬/૨૦૦૫.

અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના એસ.એ. નં. ૭૪૩/૧૯૯૬ માં તા. ૧૫.૧૧.૨૦૦૨ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે.

અપીલકર્તા તરફથી એમ.એન. રાવ, ચંદ્ર કાંત નાયક, સંતોષ કુમાર અને આતિશી દીપંકર.

સામાવાળા તરફથી એલ. નાગેશ્વર રાવ, કે.વી. વિશ્વનાથન, પ્રવીણ પાંડે, ક્રાંતિ કિરણ, શ્રીમતી પી. રાધા રાણી અને ડી. મહેશ બાબુ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પસાયત દ્વારા આપવામાં આવેલ.

અપીલકર્તા (જે હવે પછી 'નોકરીદાતા' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ સ્પેશિયલ અપીલ ફગાવી દેતાં આપવામાં આવેલા ચુકાદાની કાયદેસરતાને પડકારે છે. આ સ્પેશિયલ અપીલ અપીલકર્તા દ્વારા વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાની શુદ્ધતાને પડકારતાં દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમણે સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ ના સંબંધમાં સેવા સમાપ્તિના હુકમો સામે સવાલો ઉઠાવ્યા હતા.

હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલકર્તાનું મુખ્ય વલણ એ હતું કે સામાવાળાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજી ગ્રાહ્ય રાખવી જોઈએ નહીં કારણ કે તેમની પાસે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ (સંક્ષિપ્તમાં 'એક્ટ') સાથે વંચાણે લેતાં ચુ.પી. ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ (સંક્ષિપ્તમાં 'ચુ.પી. એક્ટ') હેઠળ પૂરો પાડવામાં આવેલ અસરકારક, વૈકલ્પિક અને વૈધાનિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હતો.

પૃષ્ઠભૂમિની હકીકતો નીચે મુજબ છે:

સામાવાળાઓ અપીલકર્તાની સંસ્થામાં કામ કરતા હતા ત્યારે તેમણે વચગાળાની રાહત તરીકે મૂળ પગારના ૧૫% ની માંગણી કરી હતી જે અપીલકર્તાની સંસ્થાના મુખ્ય મથક ખાતેના અધિકારીઓ અને કારકૂન સ્ટાફને ચૂકવવામાં આવી રહી હતી, કારણ કે તેમના જણાવ્યા મુજબ અમુક એકમોના સ્ટાફને સદર રાહત આપવાનો ઇનકાર કરવાનું કોઈ વ્યાજબી કારણ ન હતું. આ રિટ અરજી (સુધારેલી અરજો સહિત), અન્ય બાબતોની સાથે, નીચે મુજબની અરજો સાથે દાખલ કરવામાં આવી હતી:

(એ) સામાવાળાઓને અરજદારોની બદલી કરવા, તેમની સેવાઓ સમાપ્ત કરવા અને અરજદારોને હેરાન કરવા તથા કોઈપણ નુકસાન પહોંચાડવાથી રોકતો રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવો;

(બી) મઉનાથ ભંજન યુનિટ મિલ્સના કારકૂન સ્ટાફને વચગાળાની રાહત તરીકે મૂળ પગારના ૧૫% અને રૂ. ૧૦૦ નિયત ડી.એ. ચૂકવવાનો સામાવાળાઓને નિર્દેશ આપતો રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવો;

(સી) આ નામદાર કોર્ટ કેસના સંજોગોમાં જે યોગ્ય અને ઉચિત ગણે તેવો અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવો; અને

(ડી) હરીફ સામાવાળાઓ સામે અરજદારોને આ રિટ અરજીનો ખર્ચ અપાવવો.

એ નોંધવું જરૂરી છે કે સુધારા માટે પાંચ અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તેમાંથી કેટલીક હાઈકોર્ટ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી. શરૂઆતથી જ, અપીલકર્તા રિટ અરજીની ચલાવવાપાત્રતા સામે સવાલ ઉઠાવી રહ્યો હતો કારણ કે તેના મત મુજબ વૈધાનિક ઉપાયો ઉપલબ્ધ હતા અને ખુદ રિટ અરજીમાં પણ રિટ અરજદારોએ સ્વીકાર્યું હતું કે સેવાની શરતોનું નિયમન કરતા સ્ટેટિંગ ઓર્ડર્સ અમલમાં હતા. એક સુધારા દ્વારા, પસાર કરવામાં આવેલા બરતરફીના

હુકમને પડકારવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. જ્યાં સુધી સામાવાળા નં. ૧ નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી એવું વલણ હતું કે ૨૧.૧૧.૧૯૮૭ ના રોજ અપીલકર્તા દ્વારા મોકલવામાં આવેલી કારણ દર્શક નોટિસ સ્વીકારવાનો તેમણે ઇનકાર કર્યો હોવાનો કથિત આક્ષેપ હતો. તે જ કારણ દર્શક નોટિસ રજિસ્ટર્ડ પોસ્ટ દ્વારા ૨૩.૧૧.૧૯૮૭ ના રોજ મોકલવામાં આવી હતી જે સામાવાળા નં. ૧ ને ૨૬.૧૧.૧૯૮૭ ના રોજ મળી હતી. રિટ અરજદાર (સામાવાળા નં. ૧) એ તા. ૨૬.૧૧.૧૯૮૭ ની કારણ દર્શક નોટિસનો પોતાનો જવાબ મોકલ્યો હતો જે અપીલકર્તાને ૨.૧૨.૧૯૮૭ ના રોજ મળ્યો હતો. પરંતુ બરતરફીનો હુકમ ૧.૧૨.૧૯૮૭ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. વિદ્વાન સિંગલ જજે વૈકલ્પિક ઉપાયના અસ્તિત્વ સંબંધિત દલીલને નકારી કાઢી હતી અને માત્ર કારણ દર્શક જવાબ મળતા પહેલાં જ અંતિમ હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તેવા કારણોસર કાર્યવાહી રદ કરી હતી.

જ્યાં સુધી સામાવાળા નં. ૨ નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે તેઓ બદલી કરાયેલી જગ્યા પર હાજર થયા ન હોવાના કથિત કારણોસર સમાચાર પત્રમાં પ્રસિદ્ધ કરીને નોટિસ આપવામાં આવી હતી. હાઇકોર્ટે ઠેરવ્યું કે હાજર ન થવાના આક્ષેપવાળી કારણ દર્શક નોટિસની બજવાણી થઈ હોવાનું સાબિત થયું નથી.

વિદ્વાન સિંગલ જજે નોંધ્યું હતું કે રિટ અરજી ઘણા લાંબા સમયથી પેન્ડિંગ હતી અને તેથી, રિટ અરજી ફગાવી દેવી કાયદેસર અને યોગ્ય ગણાશે નહીં. તેમણે એવી દલીલમાં કોઈ તથ્ય જોયું નહીં કે જો રિટ અરજદારોએ એક્ટ અને યુ.પી. એક્ટ હેઠળ વૈધાનિક ઉપાયનો લાભ લીધો હોત, તો નોકરીદાતાને એક્ટની કલમ ૧૧-એ ના સંદર્ભમાં પુરાવા રજૂ કરીને ખાતાકીય કાર્યવાહી નિષ્પક્ષ હતી તે દર્શાવવાની તક મળી હોત. અપીલકર્તાના જણાવ્યા મુજબ રિટ અરજી દાખલ કરવાથી આવો વૈધાનિક અધિકાર બિનઅસરકારક બની ગયો હતો.

ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલી સ્પેશિયલ અપીલમાં, લીધેલા વલણોનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો. ખાસ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો કે રિટ અરજીનું લાંબુ પેન્ડિંગ રહેવું મુખ્યત્વે એ હકીકતને કારણે હતું કે ઘણા સુધારા માંગવામાં આવ્યા હતા અને નવી રાહતો માટેની અરજો રજૂ કરવામાં આવી હતી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જો ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ટ્રિબ્યુનલ અથવા લેબર કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે કે ઘરેલું તપાસ દૂષિત છે, તો પણ રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવનારી સામગ્રીના આધારે સેવા સમાપ્તિનો હુકમ વાજબી છે તે દર્શાવવા પુરાવા રજૂ કરવાનો નોકરીદાતાનો વૈધાનિક અધિકાર છે. કામદારો દ્વારા ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦ (સંક્ષિપ્તમાં 'બંધારણ') ના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હાઇકોર્ટનો સંપર્ક કરીને આ અધિકાર છીનવી લેવામાં આવી રહ્યો હતો. હાઇકોર્ટે વૈકલ્પિક ઉપાયના અસ્તિત્વ અને પુરાવા રજૂ કરીને સેવા સમાપ્તિના હુકમને વાજબી ઠેરવવાની તક નકારવાની દલીલને કોઈ મહત્વ આપ્યું નહીં અને ઠેરવ્યું કે વિદ્વાન સિંગલ જજે અપીલકર્તા- નોકરીદાતાને કાયદા અનુસાર આગળ વધવાની પરવાનગી આપી હતી. સેવા સમાપ્તિનો હુકમ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ઘોર ઉલ્લંઘન સાથે અને ઉતાવળે પસાર કરવામાં આવ્યો હોવાથી રિટ અરજી ચલાવવાપાત્ર હતી.

અપીલના સમર્થનમાં, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એમ.એન. રાવે રજૂઆત કરી હતી કે હાઇકોર્ટનો અભિગમ સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલો છે. વૈધાનિક ઉપાયોને બાયપાસ કરવા માટે રિટ અરજદારો દ્વારા કોઈ કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું ન હતું. રિટ અરજીમાં પણ, વૈધાનિક ઉપાયને બાયપાસ કરવાનું વાજબી ઠેરવવા માટે કશું કહેવામાં આવ્યું ન હતું. વાસ્તવમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સેવાની શરતોનું નિયમન કરતા સ્ટેનિંગ ઓર્ડર્સ અમલમાં હતા. રિટ અરજદારો દ્વારા સીધી રિટ અરજી દાખલ કરવાની કાર્યવાહીને વાજબી ઠેરવવા માટે હાઇકોર્ટે સમય વીતી જવાને પરિબળ તરીકે ગણવું જોઈતું ન હતું. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, લાંબુ પેન્ડિંગ રહેવું એ રિટ અરજદારો દ્વારા માંગવામાં આવેલા વિવિધ સુધારાઓને કારણે હતું. તેમને તેમની પોતાની ઢીલભરી પદ્ધતિઓનો લાભ

લેવાની પરવાનગી આપવી જોઈતી ન હતી. જોકે એ સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી સામાવાળા નં. ૨ નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી અપીલ પર દબાણ કરવામાં આવતું નથી કારણ કે અપીલ પેનિંગ હતી તે દરમિયાન તેમનું અવસાન થયું હતું અને અપીલકર્તાએ સદર મૃતક સામાવાળા નં. ૨ ના કાયદેસરના વારસદારો સાથે મામલો થાળે પાડ્યો છે.

તેના જવાબમાં, સામાવાળા નં. ૧-કામદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે વૈધાનિક ઉપાયનું અસ્તિત્વ એ કાયદાનો નિયમ નથી પરંતુ સાવચેતીનો નિયમ છે અને યોગ્ય કેસોમાં હાઈકોર્ટ રિટ અરજીઓ સ્વીકારી શકે છે. આ એવો કેસ હતો કે જ્યાં કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ધોર ઉલ્લંઘન થયું હતું અને તેથી, હાઈકોર્ટ રિટ અરજી સ્વીકારવામાં અને ગુણદોષ પર મામલો નક્કી કરવામાં વાજબી હતી. માત્ર નોકરીદાતા પાસે પુરાવા રજૂ કરીને બરતરફીના હુકમને વાજબી ઠેરવવાનો અધિકાર હતો, તે અસરગ્રસ્ત પક્ષકારને રિટ અરજી દાખલ કરીને હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કરવાના અધિકારથી વંચિત રાખવાનું કારણ બની શકે નહીં. વાસ્તવમાં વિદ્વાન સિંગલ જજ અને ડિવિઝન બેંચના હુકમો દ્વારા નોકરીદાતાને કાયદામાં ઉપલબ્ધ હોય તેવા પગલાં લેવાની પરવાનગી આપવામાં આવી છે.

જ્યારે વૈકલ્પિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે રિટ અરજીઓ સ્વીકારવા સંબંધિત મુદ્દાઓનું આ કોર્ટ દ્વારા ઘણા કેસોમાં અને તાજેતરમાં સ્ટેટ ઓફ હિમાચલ પ્રદેશ અને અન્ય વિરુદ્ધ મેસર્સ ગુજરાત અંબુજા સિમેન્ટ લિમિટેડ અને અન્ય, [૨૦૦૫] ૬ એસસીસી ૪૮૮ માં પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું.

બંધારણ (જરમો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૭૬ દ્વારા અનુચ્છેદ ૨૨૬ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો તે સમયગાળાને બાદ કરતાં, વૈકલ્પિક ઉપાય સંબંધિત સત્તાને સ્વ-લાદિત મર્યાદાનો નિયમ માનવામાં આવેલ છે. તે અનિવાર્યપણે નીતિ, અનુકૂળતા અને વિવેકાધિકારનો નિયમ છે અને ક્યારેય કાયદાનો નિયમ નથી. વૈકલ્પિક ઉપાયના અસ્તિત્વ છતાં બંધારણના અનુચ્છેદ

૨૨૬ હેઠળ રાહત આપવી એ હાઇકોર્ટના વિવેકાધિકારની હકુમત હેઠળ આવે છે. તે જ સમયે, એ બાબત નજરઅંદાજ કરી શકાય નહીં કે વૈકલ્પિક ઉપાય સંબંધિત બાબતને કેસની હકુમત સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી, તેમ છતાં સામાન્ય રીતે જો પર્યાપ્ત અસરકારક વૈકલ્પિક ઉપાય હોય તો હાઇકોર્ટે દખલ કરવી જોઈએ નહીં. જો કોઈ વ્યક્તિ પૂરા પાડવામાં આવેલ વૈકલ્પિક ઉપાયનો લાભ લીધા વિના હાઇકોર્ટનો સંપર્ક કરે તો હાઇકોર્ટે ખાતરી કરવી જોઈએ કે તેણે મજબૂત કેસ બનાવ્યો છે અથવા અસાધારણ હકુમતનો ઉપયોગ કરવા માટે યોગ્ય કારણો અસ્તિત્વ ધરાવે છે.

કે.એસ. રશીદ એન્ડ સન્સ વિરુદ્ધ ઇન્કમ ટેક્સ ઇન્વેસ્ટિગેશન કમિશન અને અન્ય, એ.આઇ.એર. (૧૯૫૪) એસસી ૨૦૭; સંગ્રામ સિંહ વિરુદ્ધ ઇલેક્શન ટ્રિબ્યુનલ, કોટા અને અન્ય, એ.આઇ.એર. (૧૯૫૫) એસસી ૪૨૫; યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ ટી.આર. વર્મા, એ.આઇ.એર. (૧૯૫૭) એસસી ૮૮૨; સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય વિરુદ્ધ મોહમ્મદ નૂહ, એ.આઇ.એર. (૧૯૫૮) એસસી ૮૬ અને મેસર્સ કે.એસ. વેંકટરામન એન્ડ કંપની (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ, એ.આઇ.એર. (૧૯૬૬) એસસી ૧૦૮૮ માં આ કોર્ટની બંધારણીય બેંચોએ ઠેરવ્યું હતું કે બંધારણનો અનુચ્છેદ ૨૨૬ તમામ હાઇકોર્ટોને રિટ જારી કરવાની બાબતમાં ખૂબ વ્યાપક સત્તા પ્રદાન કરે છે. જોકે, રિટનો ઉપાય સંપૂર્ણપણે વિવેકાધીન ઉપાય છે અને જો હાઇકોર્ટને સંતોષ થાય કે વ્યથિત પક્ષકાર અન્યત્ર પર્યાપ્ત અથવા યોગ્ય રાહત મેળવી શકે છે, તો કોઈપણ રિટ આપવાનો ઇનકાર કરવાનો હાઇકોર્ટને હંમેશા વિવેકાધિકાર છે. અસાધારણ સંજોગોમાં, જો કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો ભંગ થયો છે અથવા નિર્ણય માટે જરૂરી પ્રક્રિયા અપનાવવામાં આવી નથી, તો કોર્ટ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

આ કોર્ટની અન્ય એક બંધારણીય બેંચે સ્ટેટ ઓફ મધ્ય પ્રદેશ અને અન્ય વિરુદ્ધ ભૈલાલ ભાઈ વગેરે, એ.આઇ.એર. (૧૯૬૪) એસસી ૧૦૦૬ માં ઠેરવ્યું હતું કે રિટ અધિકારક્ષેત્રમાં પૂરો પાડવામાં આવેલ ઉપાય સિવિલ અદાલતમાં

દાવા દ્વારા રાહત મેળવવાની પદ્ધતિઓને સંપૂર્ણપણે સુપરસીડ કરવા અથવા આવા દાવાઓમાં કાયદેસર રીતે ઉપલબ્ધ બચાવને નકારવા માટેનો નથી. બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રાહત આપવાની સત્તા એ વિવેકાધીન સત્તા છે. આવો જ દ્રષ્ટિકોણ એન. ટી. વેલુસ્વામી થેવર વિરુદ્ધ જી. રાજા નૈનાર અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૧૯૫૯) એસસી ૪૨૨; મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, ખુરાઈ અને અન્ય વિરુદ્ધ કમલ કુમાર અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૧૯૬૫) એસસી ૧૩૨૧; સિલિગુડી મ્યુનિસિપાલિટી અને અન્ય વિરુદ્ધ અમલેન્દુ દાસ અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૧૯૮૪) એસસી ૬૫૩; એસ.ટી. મુથુસામી વિરુદ્ધ કે. નટરાજન અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૧૯૮૮) એસસી ૬૧૬; આર.એસ.આર.ટી.સી. અને અન્ય વિરુદ્ધ કૃષ્ણા કાંત અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૧૯૯૫) એસસી ૧૭૧૫; કેરળ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ અને અન્ય વિરુદ્ધ કુરિયન ઇ. કલાથિલ અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૨૦૦૦) એસસી ૨૫૭૩; એ. વેંકટસુબ્બૈયા નાયડુ વિરુદ્ધ એસ. ચેલપ્પન અને અન્ય, [૨૦૦૦] ૭ એસસીસી ૬૯૫; અને એલ.એલ. સુધાકર રેડ્ડી અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ આંધ્ર પ્રદેશ અને અન્ય, [૨૦૦૧] ૬ એસસીસી ૬૩૪; શ્રી સંત સદ્ગુરુ જનાર્દન સ્વામી (મોઈનગીરી મહારાજ) સહકારી દુગ્ધ ઉત્પાદક સંસ્થા અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, [૨૦૦૧] ૮ એસસીસી ૫૦૯; પ્રતાપ સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, [૨૦૦૨] ૭ એસસીસી ૪૮૪ અને જી.કે.એન. ડ્રાઈવશાફ્ટ્સ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસર અને અન્ય, [૨૦૦૩] ૧ એસસીસી ૭૨ માં પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે.

હરબંસ લાલ સાહની વિરુદ્ધ ઇન્ડિયન ઓઇલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, [૨૦૦૩] ૨ એસસીસી ૧૦૭ માં, આ કોર્ટે ઠેરવ્યું કે વૈકલ્પિક ઉપાયની ઉપલબ્ધતા દ્વારા રિટ અધિકારક્ષેત્રને બાકાત રાખવાનો નિયમ એ વિવેકાધિકારનો નિયમ છે અને ફરજિયાતપણાનો નિયમ નથી અને કોર્ટે કેસના ગુણદોષ પર વિચાર કરવો જોઈએ અને જો તે એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે કે

અરજદાર મૂળભૂત અધિકારોમાંથી કોઈપણ અધિકારના અમલની માંગ કરે છે; જ્યાં કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો ભંગ થયો હોય અથવા જ્યાં હુકમો અથવા કાર્યવાહી સંપૂર્ણપણે અધિકારક્ષેત્ર વિનાની હોય અથવા કોઈ અધિનિયમની માન્યતાને પડકારવામાં આવી હોય ત્યારે દખલ કરી શકે છે.

જી. વીરપ્પા પિલ્લઈ વિરુદ્ધ રામન એન્ડ રામન લિમિટેડ, એ.આઈ.એર. (૧૯૫૨) એસસી ૧૯૨; આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ વિરુદ્ધ ડનલપ ઇન્ડિયા લિમિટેડ, એ.આઈ.એર. (૧૯૮૫) એસસી ૩૩૦; રામેન્દ્ર કિશોર બિસ્વાસ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ત્રિપુરા, એ.આઈ.એર. (૧૯૯૯) એસસી ૨૯૪; શિવગોંડા અન્ના પાટીલ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૧૯૯૯) એસસી ૨૨૮૧; સી.એ. અબ્રાહમ વિરુદ્ધ આઈ.ટી.ઓ. કોહ્લાયમ અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૧૯૬૧) એસસી ૬૦૯; ટિટાગુર પેપર મિલ્સ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૧૯૮૩) એસસી ૬૦૩; એચ.બી. ગાંધી વિરુદ્ધ મેસર્સ ગોપીનાથ એન્ડ સન્સ, [૧૯૯૨] પૂરક ૨ એસસીસી ૩૧૨; વ્હર્લપૂલ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ રજિસ્ટ્રાર ઓફ ટ્રેડ માર્ક્સ અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૧૯૯૯) એસસી ૨૨; ટીન પ્લેટ કંપની ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૧૯૯૯) એસસી ૭૪; શીલા દેવી વિરુદ્ધ જસપાલ સિંહ, [૧૯૯૯] ૧ એસસીસી ૨૦૯ અને પંજાબ નેશનલ બેંક વિરુદ્ધ ઓ.સી. ક્રિષ્ણન અને અન્ય, [૨૦૦૧] ૬ એસસીસી ૫૬૯ માં આ કોર્ટે ઠેરવ્યું હતું કે જ્યાં કાયદા દ્વારા અપીલોની શ્રેણી પૂરી પાડવામાં આવી હોય, ત્યાં પક્ષકારે રિટ અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લેતા પહેલાં વૈધાનિક ઉપાયો અજમાવી લેવા જ જોઈએ.

જો, રામ એન્ડ શ્યામ કંપની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને અન્ય, એ.આઈ.એર. (૧૯૮૫) એસસી ૧૧૪૭ માં નોંધ્યા મુજબ અપીલ "સીઝરથી સીઝરની પત્ની" સમક્ષ હોય તો વૈકલ્પિક ઉપાયનું અસ્તિત્વ મૃગજળ અને નિર્રથક કવાયત સમાન બની રહેશે. વર્તમાન કેસમાં રિટ અરજદારોએ તે કારણો

દર્શાવ્યા હતા કે શા માટે તેઓ માનતા હતા કે વૈકલ્પિક ઉપાય અસરકારક રહેશે નહીં. જોકે હાઇકોર્ટે પૂર્વગ્રહ સંબંધિત તે દલીલમાં વિગતવાર ઊંડાણપૂર્વક વિચારણા કરી ન હતી, તેમ છતાં તેને જણાયું કે વૈકલ્પિક ઉપાય રિટ અરજી સ્વીકારવામાં અવરોધરૂપ બનશે નહીં. ઉપલબ્ધ વૈધાનિક ઉપાય શા માટે અસરકારક ન હતો તે પ્રશ્નની હાઇકોર્ટે વિગતવાર ચર્ચા કરી હોવાથી, આ કોર્ટ માટે તે પ્રશ્ન પર ફરીથી વિચાર કરવો યોગ્ય ગણાશે નહીં. જ્યારે હાઇકોર્ટે વૈકલ્પિક ઉપાયના અસ્તિત્વ છતાં રિટ અરજી સ્વીકારી હોય ત્યારે અપીલમાં આ મામલાની વિચારણા કરતી વખતે આ કોર્ટે તે પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં, સિવાય કે રિટ અરજી સ્વીકારવા માટેનું હાઇકોર્ટનું તર્ક સ્પષ્ટપણે અયોગ્ય અને અતાર્કિક જણાય. આવો જ ઢ્રષ્ટિકોણ આ કોર્ટ દ્વારા ફર્સ્ટ ઇન્કમ-ટેક્સ ઓફિસર, સેલમ વિરુદ્ધ મેસર્સ શોર્ટ બ્રધર્સ (પી) લિમિટેડ, [૧૯૬૬] ૩ એસસીઆર ૮૪ અને સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય વિરુદ્ધ મેસર્સ ઇન્ડિયન હ્યુમ પાઇપ કંપની લિમિટેડ, [૧૯૭૭] ૨ એસસીસી ૭૨૪ માં વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. આ સ્થિતિ હોવાથી, વૈકલ્પિક ઉપાયનો લાભ લેવામાં આવ્યો ન હતો તેવા કારણોસર અમે હાઇકોર્ટના ચુકાદાને ખામીયુક્ત ગણતા નથી. વૈધાનિક ઉપાયો અજમાવી લેવાના સિદ્ધાંતમાં બે સુસ્થાપિત અપવાદો છે. પ્રથમ એ છે કે જ્યારે મંચ સમક્ષ કાર્યવાહી કાયદાની એવી જોગવાઈ હેઠળ હાથ ધરવામાં આવી હોય જે અલ્ટ્રા વાયર્સ હોય, ત્યારે તેનાથી વ્યથિત પક્ષકાર તે કાર્યવાહી પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી રાહ જોવાની ફરજ પડ્યા વિના, તે અસમર્થ હોવાના કારણોસર કાર્યવાહી રદ કરવા માટે હાઇકોર્ટ સમક્ષ જવા મુક્ત છે. બીજું, જ્યારે વાદગ્રસ્ત હુકમ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ઉલ્લંઘનથી કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે આ સિદ્ધાંત લાગુ પડતો નથી. અમે ઉમેરી શકીએ છીએ કે જ્યાં કાર્યવાહી ખુદ કાયદાની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ હોય ત્યાં હાઇકોર્ટ યોગ્ય કેસમાં રિટ અરજી સ્વીકારી શકે છે.

જ્યાં કાયદા હેઠળ મૂળભૂત અધિકારોના ઉલ્લંઘનનો આક્ષેપ હોય અથવા જ્યારે બિનવિવાદિત હકીકતો પર કર સત્તાવાળાઓ એવું અધિકારક્ષેત્ર ધારણ

કરી ચૂક્યા હોવાનું જણાય જે તેઓ ધરાવતા નથી, ત્યારે તે એવા કારણો બની શકે છે જેના આધારે રિટ અરજીઓ સ્વીકારી શકાય છે. પરંતુ સામાન્ય રીતે, હાઇકોર્ટે રિટ અરજીઓ સ્વીકારવી જોઈએ નહીં સિવાય કે એવું દર્શાવવામાં આવે કે કેસમાં કંઈક વિશેષ છે, કંઈક એવું જે અધિકારીના અધિકારક્ષેત્રના મૂળ સુધી જતું હોય, કંઈક એવું જે દર્શાવે કે રિટ અરજદારને કાયદા દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા ઉપાયો અપનાવવાની ફરજ પાડવી એ તેના માટે સ્પષ્ટ અન્યાયનો કેસ બનશે. આ કોર્ટ દ્વારા એલ. હિરદય નારાયણ વિરુદ્ધ ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસર, બરેલી એ.આઈ.એર. (૧૯૭૧) એસસી ૩૩ માં નોંધવામાં આવ્યું હતું કે જો હાઇકોર્ટે વૈકલ્પિક ઉપાયની ઉપલબ્ધતા છતાં અરજી સ્વીકારી હોય અને ગુણદોષ પર પક્ષકારોને સાંભળ્યા હોય, તો સામાન્ય રીતે હાઇકોર્ટ માટે વૈધાનિક ઉપાયો અજમાવી ન લેવાના કારણોસર તેને ફગાવી દેવી અયોગ્ય ગણાશે; સિવાય કે હાઇકોર્ટેને જણાય કે હકીકતલક્ષી વિવાદો સંકળાયેલા છે અને રિટ અરજીમાં તેની વિચારણા કરવી ઇચ્છનીય નથી.

આ તબક્કે, રેગ વિરુદ્ધ હિલિંગડન, લંડન બરો કાઉન્સિલ, (૧૯૭૪) ૧ ક્યુબી ૭૨૦ માં કેટલીક અભિવ્યક્તિઓની નોંધ લેવી યોગ્ય રહેશે જે આ સ્થિતિને સારી રીતે સ્પષ્ટ કરતી જણાય છે. લોર્ડ વિજરી, સી.જે. એ આ કેસમાં જણાવ્યું હતું:

"તે હંમેશા એક સિદ્ધાંત રહ્યો છે કે સરશિયોરારી માત્ર ત્યારે જ જારી કરવામાં આવશે જ્યાં અન્ય કોઈ સમાન રીતે અસરકારક અને અનુકૂળ ઉપાય ન હોય ..."

"અપીલની વૈધાનિક પ્રણાલી એ સરશિયોરારી માટેની અરજી કરતાં વધુ અસરકારક અને વધુ અનુકૂળ છે અને તે શા માટે વધુ અનુકૂળ અને વધુ અસરકારક સાબિત થઈ શકે તેનું મુખ્ય કારણ એ છે કે (ધારો કે) સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ સમક્ષની અપીલ એક જ સુનાવણીમાં નિકાલ થઈ શકે છે ભલે તેમની વચ્ચેનો મુદ્દો કાયદાનો હોય કે હકીકતનો કે નીતિનો કે

અભિપ્રાયનો અથવા આ બધા કે તેમાંથી અમુકનું મિશ્રણ હોય જ્યારે અલબત્ત સરશિયોરારી માટેની અપીલ એવા કેસો સુધી મર્યાદિત હોય છે જ્યાં મુદ્દો કાયદાની બાબત હોય અને ત્યારે જ જ્યારે તે હુકમના દર્શન માત્રથી સ્પષ્ટ કાયદાની બાબત હોય."

"સરશિયોરારી માટેની અરજીનો જોકે આ ફાયદો છે કે તે અન્ય પદ્ધતિઓ કરતાં ઝડપી અને સસ્તી છે અને તેથી યોગ્ય કેસમાં તેનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપવી તદ્દન યોગ્ય હોઈ શકે છે જોકે, હું યોગ્ય કેસને એવા કેસ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરીશ જ્યાં પ્રશ્નાધીન નિર્ણય કાયદાની બાબત તરીકે રદ થવાને પાત્ર હોય કારણ કે તેના દર્શન માત્રથી તે સ્પષ્ટપણે અધિકારક્ષેત્ર વિના અથવા કાયદાની ભૂલના પરિણામે કરવામાં આવ્યો હોય."

ઉપરોક્ત તમામ ચર્ચા પછી, હેન્સન વિરુદ્ધ ચર્ચ કમિશનર, (૧૯૭૮) ક્યુબી ૮૨૩ માં રોસ્કીલ એલ.જે. ના નીચેના અવલોકનો કદાચ આવકાર્ય ન લાગે પરંતુ તેને ભૂલી પણ ન શકાય:

"વિશેષાધિકાર હુકમો અને વૈધાનિક અપીલો વચ્ચે સીમારેખા દોરતા અજાણ્યા સમુદ્ધમાં ઘણા ખડકો છે અને ખૂબ ઓછું સુરક્ષિત પાણી છે, અને હું તે સમુદ્ધમાં ઝંપલાવવાનો પ્રસ્તાવ મૂકતો નથી"

ચુકાદાઓની શ્રેણીમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં સુધી અપવાદરૂપ સંજોગો દર્શાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી એક્ટ હેઠળ વૈધાનિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની રિટ અરજી સ્વીકારવી જોઈએ નહીં.

યુ.પી. સ્ટેટ બ્રિજ કોર્પોરેશન લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુ.પી. રાજ્ય સેતુ નિગમ એસ. કર્મચારી સંઘ, [૨૦૦૪] ૪ એસસીસી ૨૬૮ માં, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે વિવાદ કાયદા હેઠળના અધિકાર અથવા

જવાબદારીના અમલ સંબંધિત હોય અને તેથી કાયદા હેઠળ ચોક્કસ ઉપાય પૂરો પાડવામાં આવેલ હોય, ત્યારે હાઈકોર્ટે સામાન્ય ઢ્રષ્ટિકોણથી વિચલિત થવું જોઈએ નહીં અને અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ દખલ કરવી જોઈએ નહીં, સિવાય કે કોઈ વિચલન કરવા માટે ખૂબ જ મજબૂત કેસ બનાવવામાં આવ્યો હોય. જે વ્યક્તિ આવા ઉપાયનો આગ્રહ રાખે છે તે કાયદા હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ પ્રક્રિયાનો લાભ લઈ શકે છે. આ જ મતલબના ચુકાદાઓ પ્રીમિયર ઓટોમોબાઈલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કમલેકર શાંતારામ વાડકે, [૧૯૭૬] ૧ એસસીસી ૪૯૬, રાજસ્થાન એસઆરટીસી વિરુદ્ધ કૃષ્ણા કાંત, [૧૯૯૫] ૫ એસસીસી ૭૫, ચંદ્રકાંત તુકારામ નિકમ વિરુદ્ધ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ અમદાવાદ અને અન્ય, [૨૦૦૨] ૨ એસસીસી ૫૪૨ અને સ્કૂટર્સ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ વિજય વી. એલ્ફ્રેડ, [૧૯૯૮] ૬ એસસીસી ૫૪૯ માં આપવામાં આવ્યા છે.

પ્રીમિયર ઓટોમોબાઈલ્સ લિમિટેડ કેસ (પૂર્વોક્ત) માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"કામદારો અને તેમના નોકરીદાતાઓ વચ્ચે ઉદ્ભવતા વિવાદોના નિરાકરણ માટે એક ઝડપી, બિનખર્ચાળ અને અસરકારક મંચ. આ વિચારણા એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે રહી છે કે કામદારો સિવિલ અદાલતોની અપીલો અને રિવિઝનોના થરો પર થર અને વિસ્તૃત પ્રક્રિયાગત કાયદાઓની ભુલભુલામણીમાં ફસાઈ ન જાય, જે કામદારોને જરાય પોસાય તેમ નથી. એવું માનવામાં આવતું હતું કે સિવિલ અદાલતો દ્વારા અનુસરવામાં આવતી પ્રક્રિયા આ વિવાદોના ત્વરિત અને અસરકારક નિકાલને સરળ બનાવશે નહીં. આની સામે, ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડિસ્પ્યુટ્સ એક્ટ દ્વારા રચવામાં આવેલી અદાલતો અને ટ્રિબ્યુનલો આ પ્રક્રિયાગત કાયદાઓથી બંધાયેલા નથી કે તેમનો એવોર્ડ કોઈ અપીલ કે રિવિઝનને આધીન નથી. તેમની અનૌપચારિકતાને કારણે, કામદારો અને તેમના પ્રતિનિધિઓ પોતે જ તેમના કેસો ચલાવી શકે છે અથવા બચાવ કરી શકે છે. આ મંચો તેમને જે ન્યાયી અને યોગ્ય લાગે તેવી રાહત આપવા માટે

સશક્ત છે. તેઓ ઘણા કેસોમાં સજામાં ફેરબદલ પણ કરી શકે છે. તેઓ કરારો, સમાધાન, વેતન માળખાં અને ઘણું બધું બનાવી અને પુનઃ બનાવી શકે છે. તેમના એવોર્ડ નિઃશંકપણે અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને તેમજ અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ આ કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને આધીન છે, પરંતુ તે ઘણી સ્વ-લાદિત મર્યાદાઓને આધીન અસાધારણ ઉપાયો છે. તેથી, કામદારોના હિતમાં હંમેશા એવું રહે છે કે તેમને લગતા વિવાદો એક્ટ દ્વારા રચાયેલા મંચોમાં નિર્ણિત થાય અને સિવિલ અદાલતમાં નહીં. કામદારોને લગતા કાયદાઓની વિશાળ શ્રેણી પાછળ રહેલી આ સમગ્ર નીતિ છે. આ કાયદાકીય નીતિ અને ઉદ્દેશ આ કાયદાઓ અને તેમની હેઠળ ઉદ્ભવતા વિવાદોનું અર્થઘટન કરતી વખતે અદાલતો સમક્ષ ચોક્કસપણે ધ્યાને લેવાવો જોઈએ".

બસંત કુમાર સરકાર અને અન્ય વિરુદ્ધ ઇંગલ રોલિંગ મિલ્સ લિમિટેડ અને અન્ય, [૧૯૬૪] ૬ એસસીઆર ૯૧૩ માં આ કોર્ટની બંધારણીય બેંચે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"એ સાચું છે કે અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હાઈકોર્ટને આપવામાં આવેલી સત્તાઓ ખૂબ વ્યાપક છે, પરંતુ શ્રી ચેટર્જી દ્વારા એવું સૂચન કરવામાં આવ્યું નથી કે આ સત્તાઓ પણ તે પ્રકારના ઔદ્યોગિક વિવાદોને પોતાના દાયરામાં સમાવી શકે છે જેને આ દલીલ દ્વારા ઉપસ્થિત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, દલીલના ગુણદોષ પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યા વિના, અમે હાઈકોર્ટના તે તારણને બહાલી આપીએ છીએ કે સદર નોટિસો અને પરિપત્રોના સંબંધમાં પોતાની ફરિયાદો રજૂ કરવા માટે અપીલકર્તાઓ સમક્ષ ઉપલબ્ધ યોગ્ય ઉપાય ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડિસ્પ્યુટ્સ એક્ટની કલમ ૧૦ નો આશરો લેવાનો છે, અથવા જો શક્ય હોય તો, એક્ટની કલમ ૭૪ અને ૭૫ હેઠળ રાહત મેળવવાનો છે."

ઉપરોક્ત સ્થિતિ તાજેતરમાં હિન્દુસ્તાન સ્ટીલ વર્ક્સ કન્સ્ટ્રક્શન લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ હિન્દુસ્તાન સ્ટીલ વર્ક્સ કન્સ્ટ્રક્શન લિમિટેડ એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન, (૨૦૦૫) ૬ સ્કેલ ૪૩૦ માં રેખાંકિત કરવામાં આવી હતી.

તદનુસાર, એ નિષ્કર્ષ અનિવાર્ય છે કે હાઈકોર્ટ રિટ અરજી સ્વીકારવામાં વાજબી ન હતી. સામાન્ય રીતે જ્યારે વૈકલ્પિક ઉપાયની ઉપલબ્ધતા હોવા છતાં રિટ અરજી સ્વીકારવામાં આવે છે અને ગુણદોષ પર મુદ્દાઓ નક્કી કરવામાં આવે છે, ત્યારે આ કોર્ટ માત્ર વૈકલ્પિક ઉપાયની ઉપલબ્ધતાના કારણોસર દખલ કરવામાં સંકોચ રાખે છે. પરંતુ વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં વિશેષ લક્ષણો છે, જે દખલગીરીની ખાતરી આપે છે.

બાકી રહેલો પ્રશ્ન એ છે કે આવા કેસમાં યોગ્ય નિર્દેશ શું હશે. નોકરીદાતાનું વલણ એ છે કે જો ખાતાકીય કાર્યવાહીમાં કોઈ ખામી હોવાનું ઠેરવવામાં આવે તો પણ તે કોઈપણ પુરાવા રજૂ કરીને સેવા સમાપ્તિના હુકમને વાજબી ઠેરવી શક્યા હોત. આ ઉકેલ આ કોર્ટ દ્વારા મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, ઇસીઆઈએલ વિરુદ્ધ બી. કરુણાકર, [૧૯૯૩] ૪ એસસીસી ૭૩૭ માં જે જણાવવામાં આવ્યું હતું તેમાં મળે છે. ફકરા ૩૧ માં, નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"એવા તમામ કેસોમાં જ્યાં શિસ્તભંગની કાર્યવાહીમાં કસૂરવાર કર્મચારીને તપાસ અધિકારીનો અહેવાલ આપવામાં આવ્યો ન હોય, ત્યાં અદાલતો અને ટ્રિબ્યુનલોએ વ્યથિત કર્મચારીને અદાલત/ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ આવતા પહેલાં તે મેળવી શક્યા ન હોય તો અહેવાલની નકલ આપવાની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ અને કર્મચારીને એ દર્શાવવાની તક આપવી જોઈએ કે અહેવાલ પૂરો ન પાડવાને કારણે તેમના કેસને કેવી રીતે પૂર્વગ્રહ થયો હતો. જો અહેવાલ ન આપવાથી અંતિમ તારણો અને આપવામાં આવેલી સજામાં કોઈ ફેર પડ્યો ન હોત, તો અદાલત/ટ્રિબ્યુનલે સજાના હુકમમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં. અદાલત/ટ્રિબ્યુનલે અહેવાલ આપવામાં આવ્યો ન હતો માત્ર તે કારણોસર યાંત્રિક રીતે સજાનો હુકમ રદ કરવો

જોઈએ નહીં જે હાલમાં ખેદજનક રીતે કરવામાં આવી રહ્યું છે. અદાલતોએ શોર્ટકટ અપનાવવાનું ટાળવું જોઈએ. સજાનો હુકમ રદ કરવા કે રદ ન કરવાના પ્રશ્ન પર અદાલતો/ટ્રિબ્યુનલો પોતાના ન્યાયિક મગજનો ઉપયોગ કરશે અને તેમનાં કારણો આપશે (અને કોઈ આંતરિક અપીલ કે પુનરીક્ષણ સત્તામંડળ નહીં), તેથી કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો કોઈ ભંગ થશે નહીં કે વાજબી તકનો ઇનકાર પણ થશે નહીં. માત્ર જો અદાલત/ટ્રિબ્યુનલને જણાય કે અહેવાલ આપવાથી કેસના પરિણામમાં ફરક પડ્યો હોત તો જ તેણે સજાનો હુકમ રદ કરવો જોઈએ. જ્યાં ઉપરોક્ત પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા પછી, અદાલત/ટ્રિબ્યુનલ સજાનો હુકમ રદ કરે છે, ત્યાં આપવી જોઈતી યોગ્ય રાહત એ છે કે કર્મચારીને સસ્પેન્શન હેઠળ મૂકીને અને તેને અહેવાલ આપવાના તબક્કાથી તપાસ ચાલુ રાખીને સત્તાધિકારી/વ્યવસ્થાપનને તપાસ આગળ ધપાવવાની છૂટ સાથે કર્મચારીને સેવામાં પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપવો. જો આખરે હુકમ કરવામાં આવે તો તેની બરતરફીની તારીખથી તેની પુનઃસ્થાપનાની તારીખ સુધી કર્મચારી પાછલા વેતન અને અન્ય લાભો માટે હકદાર રહેશે કે કેમ તે પ્રશ્ન, કાર્યવાહીની પૂર્ણાવૃત્તિ પછી અને અંતિમ પરિણામના આધારે કાયદા અનુસાર સંબંધિત સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરવા માટે હંમેશા છોડી દેવો જોઈએ. જો કર્મચારી નવેસરથી તપાસમાં સફળ થાય છે અને તેને સેવામાં પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે, તો સત્તાધિકારી કાયદા અનુસાર તે નક્કી કરવા મુક્ત રહેશે કે તે બરતરફીની તારીખથી પુનઃસ્થાપના સુધીના સમયગાળાને કેવી રીતે ગણશે અને તે કયા લાભો, જો કોઈ હોય તો અને તે લાભોની હદ સુધી હકદાર બનશે. અહેવાલ પૂરો પાડવામાં નિષ્ફળતા બદલ તપાસ રદ કરવાના પરિણામે કરવામાં આવેલી પુનઃસ્થાપનાને, જ્યાં આવી નવેસરથી તપાસ હાથ ધરવામાં આવે ત્યાં માત્ર અહેવાલ પૂરો પાડવાના તબક્કાથી નવેસરથી તપાસ કરવાના હેતુસરની પુનઃસ્થાપના તરીકે ગણવી જોઈએ અને તેનાથી વિશેષ કંઈ નહીં. કાયદામાં તે પણ સાચી સ્થિતિ રહેશે."

ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, વાદ્યસ્ત ચુકાદા દ્વારા ડિવિઝન બેંચ દ્વારા બહાલી આપવામાં આવેલા વિદ્વાન સિંગલ જજના હુકમને અમે રદ કરીએ છીએ અને નિર્દેશ આપીએ છીએ કે ચાર મહિનાના સમયગાળામાં અમલમાં રહેલા સ્ટેનિંગ ઓર્ડર્સ અનુસાર કારણ દર્શક નોટિસની બજવણી અને દાખલ કરાયેલા જવાબ, જો કોઈ હોય તો, ની વિચારણાના તબક્કાથી શરૂ કરીને તપાસ પૂર્ણ કરવામાં આવશે. સામાવાળા નં. ૧ ને સેવામાં પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવશે પરંતુ કોઈ પાછલા વેતન અને અન્ય સેવા લાભો વિના અને તેમની પુનઃસ્થાપના માત્ર ખાતાકીય કાર્યવાહી પૂર્ણ કરવાના હેતુસર જ રહેશે. તેમની હકદારીઓ, જો કોઈ હોય તો, તે શિસ્તભંગની કાર્યવાહીના પરિણામના આધારે સત્તાધિકારીઓ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.

ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ કર્યા વિના અપીલ ઉપરોક્ત હદ સુધી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====